

Szkoła Podstawowa nr 4 w Lubaniu

Przedmiot: j. polski

Podstawa programowa z 2024 r. ze zmianami

Klasa: 5

Opracowała: Beata Baczyńska - Smyczek

Wymagania szczegółowe dla przedmiotu: j. polski

Uczeń spełnia wymagania określone dla klas IV–V.

• **Kształcenie literackie i kulturowe.**

1. Czytanie utworów literackich. Uczeń:

1. omawia elementy świata przedstawionego, wyodrębnia obrazy poetyckie w poezji;
2. rozpoznaje fikcję literacką; rozróżnia elementy realistyczne i fantastyczne w utworach;
3. rozpoznaje czytany utwór jako baśń, legendę, bajkę, hymn, przypowieść, mit, opowiadanie, nowelę i powieść oraz wskazuje jego cechy gatunkowe; rozpoznaje odmiany powieści i opowiadania np. obyczajowe, przygodowe,
4. zna i rozpoznaje w tekście literackim: epitet, porównanie, przenośnię, uosobienie, ożywienie, wyrazy dźwiękonaśladowcze, zdrobnienie, zgrubienie, apostrofę, pytanie retoryczne, powtórzenie oraz określa ich funkcje;
5. omawia funkcje elementów konstrukcyjnych utworu, w tym tytułu, podtytułu, motta, puenty, punktu kulminacyjnego;
6. rozpoznaje elementy rytmizujące wypowiedź, w tym wers, rym, strofę i refren;
7. opowiada o wydarzeniach fabuły oraz ustala kolejność zdarzeń i rozumie ich wzajemną zależność;
8. odróżnia dialog od monologu, rozumie ich funkcje w utworze;
9. charakteryzuje podmiot liryczny, narratora i bohaterów w czytanych utworach;
10. rozróżnia narrację pierwszoosobową i trzecioosobową oraz wskazuje ich funkcje w utworze;
11. wskazuje w utworze bohaterów głównych i drugoplanowych oraz określa ich cechy;
12. określa tematykę oraz problematykę utworu;
13. wskazuje i omawia wątek główny oraz wątki poboczne;
14. nazywa wrażenia, jakie wzbudza w nim czytany tekst;
15. objaśnia znaczenia dosłowne i przenośne w tekstach;
16. przedstawia własne rozumienie utworu i je uzasadnia;
17. wykorzystuje w interpretacji tekstów doświadczenia własne oraz elementy wiedzy o kulturze;
18. wyraża własny sąd o postaciach i zdarzeniach oraz określa wartości ważne dla bohatera.

2. **Odbiór tekstów kultury. Uczeń:**

1. identyfikuje wypowiedź jako tekst informacyjny, publicystyczny lub reklamowy;
2. wyszukuje w tekście informacje wyrażone wprost i pośrednio;
3. określa temat i główną myśl tekstu;
4. dostrzega relacje między częściami wypowiedzi (np. tytuł, wstęp, rozwinięcie, zakończenie);
5. odróżnia zawarte w tekście informacje ważne od drugorzędnych;
6. odróżnia informacje o faktach od opinii;
7. charakteryzuje komiks jako tekst kultury; wskazuje charakterystyczne dla niego cechy;
8. rozumie swoistość tekstów kultury przynależnych do: literatury, teatru, filmu, muzyki, sztuk plastycznych i audiowizualnych;
9. wyodrębnia elementy składające się na spektakl teatralny i film (reżyseria, gra aktorska, dekoracja, charakteryzacja, kostiumy, rekwizyty, muzyka); wskazuje cechy charakterystyczne przekazów audiowizualnych (filmu, programu informacyjnego, programu rozrywkowego);
10. rozumie, czym jest adaptacja utworu literackiego oraz wskazuje różnice między tekstem literackim a jego adaptacją;
11. odnosi treści tekstów kultury do własnego doświadczenia;
12. dokonuje odczytania tekstów poprzez przekład intersemiotyczny (np. rysunek, drama, spektakl teatralny);
13. świadomie i z uwagą odbiera filmy oraz spektakle, zwłaszcza adresowane do dzieci i młodzieży.

• **Kształcenie językowe.**

1. Gramatyka języka polskiego. Uczeń:

1. rozpoznaje w wypowiedziach części mowy (czasownik, rzeczownik, przymiotnik, przysłówki, liczebnik, zaimki, przyimek, spójnik, partykuła, wykrzyknik) i określa ich funkcje w tekście;
2. odróżnia części mowy odmienne od nieodmiennych;
3. dostrzega rolę czasownika w wypowiedzi, odróżnia czasowniki dokonane od niedokonanych, rozpoznaje bezosobowe formy czasownika: formy zakończone na -no, -to, konstrukcje z się; rozumie ich znaczenie w wypowiedzeniu oraz funkcje w tekście;
4. rozpoznaje formy przypadków, liczby, osoby, czasu, trybu i rodzaju gramatycznego odpowiednio: rzeczownika, przymiotnika, liczebnika, czasownika i zaimka oraz określa ich funkcje w wypowiedzi;
5. rozumie konstrukcję strony biernej i czynnej czasownika, przekształca konstrukcję strony biernej i czynnej i odwrotnie, odpowiednio do celu i intencji wypowiedzi;
6. stosuje poprawne formy gramatyczne wyrazów odmiennych;
7. poprawnie stopniuje przymiotniki i przysłówki oraz używa ich we właściwych kontekstach;
8. nazywa części zdania i rozpoznaje ich funkcje składniowe w wypowiedzeniach (podmiot, orzeczenie, dopełnienie, przydawka, okolicznik);
9. określa funkcję wyrazów poza zdaniem, rozumie ich znaczenie i poprawnie stosuje w swoich wypowiedziach;

10. rozpoznaje związki wyrazów w zdaniu;
 11. rozpoznaje wypowiedzenia oznajmujące, pytające i rozkazujące oraz stosuje je, uwzględniając cel wypowiedzi;
 12. rozpoznaje w tekście typy wypowiedzeń: zdanie pojedyncze, zdania złożone, równoważniki zdań; rozumie ich funkcje i stosuje w praktyce językowej;
 13. przekształca konstrukcje składniowe, np. zdania złożone w pojedyncze i odwrotnie, zdania w równoważniki zdań i odwrotnie.
2. Zróznicowanie języka. Uczeń:
1. wskazuje główne cechy języka mówionego i języka pisanego;
 2. posługuje się oficjalną i nieoficjalną odmianą polszczyzny;
 3. używa stylu stosownego do sytuacji komunikacyjnej;
 4. rozumie dosłowne i przenośne znaczenie wyrazów w wypowiedzi; rozpoznaje wyrazy wieloznaczne, rozumie ich znaczenie w tekście oraz świadomie wykorzystuje do tworzenia własnych wypowiedzi;
 5. rozpoznaje w wypowiedziach związki frazeologiczne, rozumie ich znaczenie oraz poprawnie stosuje w wypowiedziach;
 6. rozpoznaje słownictwo neutralne i wartościujące, rozumie jego funkcje w tekście;
 7. dostosowuje sposób wyrażania się do zamierzonego celu wypowiedzi;
 8. rozróżnia synonimy, antonimy, rozumie ich funkcje w tekście i stosuje we własnych wypowiedziach;
 9. zna i stosuje zasady spójności formalnej i semantycznej tekstu.
3. Komunikacja językowa i kultura języka. Uczeń:
1. identyfikuje tekst jako komunikat;
 2. identyfikuje nadawcę i odbiorcę wypowiedzi;
 3. określa sytuację komunikacyjną i rozumie jej wpływ na kształt wypowiedzi;
 4. rozpoznaje znaczenie niewerbalnych środków komunikacji (np. gest, mimika, postawa ciała);
 5. rozumie pojęcie głoska, litera, sylaba, akcent; zna i stosuje reguły akcentowania wyrazów;
 6. stosuje intonację poprawną ze względu na cel wypowiedzi;
 7. rozumie, na czym polega etykieta językowa i stosuje jej zasady.
4. Ortografia i interpunkcja. Uczeń:
1. pisze poprawnie pod względem ortograficznym oraz stosuje reguły pisowni;
 2. poprawnie używa znaków interpunkcyjnych: kropki, przecinka, znaku zapytania, znaku wykrzyknika, cudzysłowu, dwukropka, średnika, nawiasu.

• **Tworzenie wypowiedzi.**

1. Elementy retoryki. Uczeń:
 1. uczestniczy w rozmowie na zadany temat;
 2. rozróżnia argumenty odnoszące się do faktów i logiki oraz odwołujące się do emocji;
 3. tworzy logiczną, semantycznie pełną i uporządkowaną wypowiedź, stosując odpowiednią do danej formy gatunkowej kompozycję i układ graficzny;
 4. zna zasady budowania akapitów i rozumie ich rolę w tworzeniu całości myślowej wypowiedzi;
 5. dokonuje selekcji informacji;
 6. rozróżnia i wskazuje środki perswazji, rozumie ich funkcję.

2. Mówienie i pisanie. Uczeń:

1. tworzy spójne wypowiedzi w formach gatunkowych: dialog, opowiadanie (twórcze, odtwórcze), opis (w tym opis przeżyć wewnętrznych), list, sprawozdanie, dedykacja, zaproszenie, podziękowanie, ogłoszenie, życzenia, charakterystyka, tekst o charakterze argumentacyjnym;
2. wygłasza z pamięci tekst, ze zrozumieniem oraz odpowiednią intonacją, dykcją, właściwym akcentowaniem, z odpowiednim napięciem emocjonalnym i z następstwem pauz;
3. tworzy plan odtwórczy i twórczy tekstu;
4. redaguje notatki;
5. opowiada o przeczytanym tekście;
6. tworzy opowiadania związane z treścią utworu, np. dalsze losy bohatera, komponowanie początku i zakończenia na podstawie fragmentu tekstu lub na podstawie ilustracji;
7. rozróżnia współczesne formy komunikatów i odpowiednio się nimi posługuje, zachowując zasady etykiety językowej;
8. wykorzystuje wiedzę o języku w tworzonych wypowiedziach.

• **Samokształcenie. Uczeń:**

1. doskonalą ciche i głośne czytanie;
2. doskonalą różne formy zapisywania pozyskanych informacji;
3. korzysta z informacji zawartych w różnych źródłach, gromadzi wiadomości, selekcjonuje informacje;
4. zna i stosuje zasady korzystania z zasobów bibliotecznych (np. w bibliotekach szkolnych oraz on-line);
5. korzysta ze słowników ogólnych języka polskiego, także specjalnych, oraz słownika terminów literackich;
6. rozwija umiejętność krytycznej oceny pozyskanych informacji;
7. rozwija umiejętności efektywnego posługiwania się nowymi technologiami oraz zasobami internetowymi;
8. poznaje życie kulturalne swojego regionu.

• Lektury obowiązkowe (pozycje książkowe poznawane w całości):

1. Jan Brzechwa, *Akademia Pana Kleksa*;
2. Janusz Christa, *Kajko i Kokosz. Szkoła latania* (komiks);
3. Clive Staples Lewis, *Opowieści z Narnii. Lew, czarownica i stara szafa*;
4. Ferenc Molnár, *Chłopcy z Placu Broni*;

• Krótkie utwory literackie poznawane w całości, utwory literackie poznawane we fragmentach i utwory poetyckie⁷⁾:

1. René Goscinny, Jean-Jacques Sempé, *Mikołajek* (wybór opowiadań);
2. Ignacy Krasicki, wybrane bajki;
3. Adam Mickiewicz, *Pan Tadeusz* (wybrane fragmenty);
4. Józef Wybicki, *Mazurek Dąbrowskiego*;

5. wybrane mity greckie, w tym mit o powstaniu świata oraz mity o Prometeuszu, o Syzyfie, o Demeter i Korze, o Dedalu i Ikarze, o Heraklesie, o Tezeuszu i Ariadnie;
6. *Biblia*: stworzenie świata i człowieka oraz wybrane przypowieści ewangeliczne, w tym o talentach, o miłosiernym Samarytaninie;
7. wybrane podania i legendy polskie;
8. wybrane baśnie polskie i europejskie;
9. wybrane wiersze: Jana Brzechwy, Konstantego Ildefonsa Gałczyńskiego, Anny Kamieńskiej, Joanny Kulmowej, Adama Mickiewicza, Juliusza Słowackiego, Leopolda Staffa, Juliana Tuwima, Jana Twardowskiego, oraz pieśni patriotyczne (w tym *Rota* Marii Konopnickiej).

Dodatkowo: uczeń pozna co najmniej jedną pozycję książkową z listy lektur uzupełniających lub spoza tej listy, wybrane przez nauczyciela lub zaproponowane przez uczniów.

Poziom oceny	Wymagania ogólne
Celujący (6)	<i>Opanowanie wszystkich wymagań programowych na poziomie wysokim. Samodzielne rozwiązywanie problemów i zastosowanie wiedzy w nowych sytuacjach.- Inicjatywa, kreatywność, poszukiwanie dodatkowych źródeł informacji.</i>
Bardzo dobry (5)	<i>Opanowanie wszystkich wymagań programowych.- Poprawne i samodzielne stosowanie wiedzy w typowych sytuacjach. Dokładność i staranność w wykonywaniu zadań.</i>
Dobry (4)	<i>Opanowanie większości wymagań programowych. Wykonywanie zadań poprawnie, z niewielkimi błędami. Umiejętność korzystania z poznanych metod i narzędzi.</i>
Dostateczny (3)	<i>Opanowanie podstawowych wymagań programowych. Wykonywanie zadań przy wsparciu nauczyciela. Umiejętność rozwiązywania typowych zadań z pomocą wskazówek.</i>
Dopuszczający (2)	<i>Opanowanie części wymagań programowych. Wykonywanie zadań z pomocą nauczyciela. Wiedza niepełna, brak umiejętności stosowania jej w praktyce samodzielnie.</i>
Niedostateczny (1)	<i>Brak opanowania wymagań programowych. Nieumiejętność wykonania zadań, nawet z pomocą nauczyciela.</i>